

Gotovo da nema socijalnoteorijskog (ili srodnog) časopisa koji nije posljednjih godina objavio barem nekoliko tekstova o novim društvenim pokretima. Oni su u osamdesetim godinama svojevrsan »hit« za tribine, seminare, zbornike, knjige, za emisije različitih medija.

Pošto novi pokreti nisu nastali zbog intencije ozbiljenja neke određene društvene teorije, razni teoretičari su se, kako uočava Žarko Puhovski, »bacili kao gladni vukovi« na tu pojavu i ponudili različite interpretacije. Nove društvene pokrete su raščlanili, obradili posebno ekološke, mirovne, feminističke i druge. Političke i kulturne aspekte pokreta neki su strogo razdvajali, a neki su ih čvrsto spajali. Objašnjeni su tipovi konflikta koji stoje u pozadini pokreta, razrađene su tablice oblika kolektivne akcije, problematizirana je ideologija, naznačene su ključne razlike pokreta i partije, analizirane su parole, opisane akcije itd. Mnogi su na segmentima analize novih društvenih pokreta gradili instrumentarij za potvrđivanje vlastitih i opovrgavanje tuđih teorija i hipoteza o karakteru suvremenog društva.

Nakon što su »vukovi« uglavnom obavili svoj posao, pokreti su i dalje (kao, uostalom, i diskusija o njima) ostali pluralistički, bez određene ideologije i jedne sveobuhvatne teorije. Pokreti imaju svoje plime i oseke, pa tako možemo očekivati niz tekstova s naslovima o »krizi novih društvenih pokreta«. No, oni će ostati značajan predmet pažnje i daljnjeg istraživanja, zbog niza karakteristika. Novi društveni pokreti proizlaze iz neriješenih (nerješivih?) pitanja koja su od presudne važnosti za našu civilizaciju i koja će biti prisutna bez obzira na opseg kolektivne akcije u pravcu moguće društvene promjene. Metode rada koje su često s onu stranu ciljne racionalnosti službenog političkog svijeta, životnost i ljudske potrebe koje su pokreti aktualizirali, svjedoče o trajnijim karakteristikama od dnevno-političke mobilizatorske sposobnosti i od moći održanja u medijski kontroliranoj javnosti. Također se će sociolozima kao veoma značajno pojavljivati ono obilježje pokreta za koje se obično kaže da »reafirmiranjem polja društvenoga i društvenosti reproblemalizira samu sociologiju«. S tog mjesta pristižu kreativni impulsi odnosu sociologije i novih društvenih pokreta.

U ovom bloku objavljujemo radove koji ne analiziraju pokrete općenito, niti posebno izdvajaju ekološke, mirovne ili feminističke. Za prva tri teksta može se reći da afirmiraju principe prisutne u djelovanju alternativnih pokreta; za Holtermana je to nenasilje, kao simbol građanske neposlušnosti, odnosno neposlušnosti prema državi. Za Tomca su to subkulturni otkloni od postojećeg svijeta kojima se, unutar tog svijeta, pokušava izboriti određena autentičnost i sloboda. Za Veljaka je to specifičan pojam napretka temeljen na kriteriju slobode, kojim se destruiira tehnološki optimizam i odbacuje tehnokratsko samozavaravanje koje govori o »rastu granica«.

Dio o Jugoslaviji započinje Vrcanovim tekstom, koji bi se, s obzirom na tematski blok, mogao zvati i »Naznaka konteksta«. Alternativni pokreti u Jugoslaviji su najvećim dijelom omladinski pokreti, pa zato problemi i slika stanja jugoslavenske omladine mogu služiti kao uvod u raspravu o pokretima. Kao rasprava o novim pokretima u jugoslavenskom kontekstu ona zapo-

činje radovima Gredelja i Milardovića i sigurno će se i nastaviti u narednim brojevima Revije.

Na kraju, zašto oznaka »alternativni«, a ne »novi društveni« u naslovu? Nesumnjivo je da »New Social Movements« predstavlja dominirajuće određenje u opsežnoj literaturi koja o toj temi postoji. Oznaka »alternativno« može imati dvije dimenzije. S jedne strane, može se koristiti tako da se do proizvoljnosti obesmisli: alternativno kao bilo što što je drugo i drukčije od onoga spram čega se određuje. Tako Pepsi-Cola postaje alternativa Coca Coli i sl. S druge strane, alternativnim se označavalo upravo one dijelove novih društvenih pokreta (i šezdesetih i osamdesetih) koji su snažnije naglašavali kulturno spram političkoga, koji nisu odvajali sredstva od cilja pa su (na različite načine) pokušavali »živjeti novo unutar staroga«. Pojam alternative u ovom smislu sugerira jednodimenzionalnost društva i označava nastojanja i pokušaje raznih ekologista, mirovnjaka, feministkinja, marginalaca, od ljubitelja životinja, vegetarijanaca i mistika do squattera, da se dominantnom svijetu na neki način suprotstave.

Utoliko i korištenje tog pojma za nove društvene pokrete implicira određene prioritete i teorijsko-praktičku poziciju.

Benjamin Perasović